

դառնայ ու իր տեղը հասնի . ասոր շարժմունքէն առաջ կուգայ գիշերա-հաւառարներուն կանխելը՝ որուն շըրջանն է 25,804 տարուան :

Դ. Շուիլկէն հին ժամացուցին ինքնաշարժ արձանները ոչ միայն կատարելագործեց, հապա նաև շատցուց, ինչպէս են 12 առաքեալները : Եւ զարմանալին աս է որ աս արձանները ամէնն ալ իրօք կըշարժին, ու քալելով առաջ կերթան, չէ թէ հիներուն շինածին պէս գետինը քսուելով : Շատ սիրուն է ան հրեշտակին շուտով ու ազուոր կերպով մը աւագէ ժամացոյցը դարձնելը . նմանապէս աքաղաղին բնական շարժմունքը :

Մէկ խօսքով, աս մեքենայովս Շուիլկէին չէ թէ միայն երևելի մեքենագէտ և ուսումնական ըլլալը իմացուեցաւ, հապա նաև երևելի բընաբան ըլլալը . որովհետև առաջուց մտածեր ու դէմը առեր է ան հետեանքներուն, որ օդին փոփոխութիւններէն կրնային առաջ գալ մեքենային վրայ . մանաւանդ Սթրասպուրկի պէս տեղ՝ որ օդը շատ փոփոխական է : Բոլոր մեքենան պղնձէ է . բայց այնպէս վարպետ կերպով թափուած ու բանած, որ գրեթէ պողպատի պէս կարծր է : Մէն մէկ կտորը այնպիսի դըքով շարուած է որ օդին փոփոխութենէն այլայլելու ամենեւին վախ չկայ : Ինչէ զատ, ամէն մէկ մասը այնպէս տեղաւորած է որ մէկ մասը կրնաս մէջէն զատել վերցընել՝ առանց մէկալնոնց շարժմանը արգելք մը ընելու : Եւ ժամացուցին ճօճանակը՝ խիստ կատարեալ է, որովհետև ճիշդ ջերմաչափով մետաղէ մասունքներուն ամենամանր այլայլութիւններն ալ չափեր է Շուիլկէն : Եւ ժամացուցին քովը միջօրէական գիծ մըն ալ կայ շատ վարպետութեամբ գծած : Երջապէս, թէ որ ժամանակը՝ որ մարդկային ամէն ճարտարութիւնն ու գիւտերը կաւրէ

կրճաւորէ՝ աս երևելի գործքն ալ աւելու ըլլայ, յուսանք որ Շուիլկէին ըրած բարակ հաշիւները գրով կըմնան, ու ետեւէ եկողներուն սիրտ կուտան որ իրենք ալ առանց անոր պէս շատ աշխատելու՝ նոյն հաշիւներով այսպիսի բանի մը ձեռք զարնեն, ու գլուխ հանեն : Կարժէ որ աս ստորագրութիւնը լմացնենք՝ 1) . Էհրանուով գիտնականին չորս տող տանաւորովը, որ իմաստնոց ժողովքին մէջ կարդաց Շուիլկէին վրայ .

Քոյդ ժամացոյց, ո՛ր Շուիլկէ, արդիւնք երկանց իմաստուն,

Մեզ զատեղաց գըծագրէ շրջանս ամէն ներդաշնակ .

Ոչինչ է մարդ հողածին յերկնից յառեալ ծիր անհուն,

Այլ հանձարոյն տարացոյց իցէ անմահ քոյդ վաստակ :

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՇԽԱՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Լսարիայի տէրութեան ընդհանուր վեճակը :

ԼԻՍՏՐԻԱՆ Եւրոպային գրեթէ մէջ տեղուանքը կիսնայ, ու տասնըութ թը զանազան տէրութիւններու սահմանակից է . Կարպատեան լեռանց գօտիները գրեթէ բոլոր իր ձեռքն են, ու Դրանսիականիայի անառիկ լեռները ահագին պարիսպ են իրեն : Բնակիչներուն թիւը 1841ին երեսունուվեց միլիոնէն աւելի էր . և առնոց տարուէ տարի շատնալը, Բրուսիայէն Ռուսաստանէն և Բնգղիայէն զատ՝ ուրիշ ամէն տէրութիւններէն աւելի շուտ է : Լսարիայի կայսրը ոչ միայն գերմանական դաշնակցութեան նախագահն է, այլ և բոլոր Եւրոպայի տէրութեանց առջևը մեծ ազդեցութիւն ունի :

Լսարիայի բնակիչներուն գրեթէ 7 միլիոնը գերմանացի է . գրեթէ

16,500,000ը սլաւեան. 5 միլիոնէն աւելին իտալացի. 5,330,000ը մաճառ. 1,700,000ը վլահ. 623,000ը հրեայ. 120,000ը չինկեանէ: Իսկ յոյներ՝ հայն ու առնաւուտը քիչ է:

Եւրոնի և արարողութեան կողմանէ Բւստրիայի բնակիչներուն 26 միլիոնը լատինածէս հռոմէական են, և 12 արքեպիսկոպոսարան ու 59 եպիսկոպոսարան ունին. 3,447,000ը յունածէս հռոմէական են, և ունին 1 արքեպիսկոպոս ու 5 եպիսկոպոս. 2,680,000ը յունադաւան են, և 1 արքեպիսկոպոս ու 7 եպիսկոպոս ունին. հայերը հռոմէական են, ու մէկ արքեպիսկոպոս մը ունին որ Իլվով կրնաստի: Եւտերականը 1,600,000 են, և կալվինականը 2,085,000:

Հռոմէական եկեղեցականաց եկամուտը, որ կուգայ անշարժ ստացուածքներէ, պահեստի յիշատակներէ ու թագաւորական գանձէն, տարին 14 միլիոն ֆիորինի կը հասնի. ասոր մէկ միլիոնը տէրութեան գանձէն կ'ելլէ:

Իսլոր կայսերութեան մէջ գրեթէ 610 վանք կայ, մաճառստանիները չհամընդ. ասոնց եկամուտը իրեք չորս միլիոն ֆիորինի կը հասնի: Բմէն կրօնաւորաց թիւը, այր և կին, 10,200 է: Եունադաւան քրիստոնեաներն ալ գրեթէ 40 վանք ունին Տալմացիայի՝ Սաճառստանի ու Լալիցիայի մէջ:

Բնուականներուն թիւը աս տէրութեան մէջ 750,000ի չափ է. և ասոնք համեմատութեամբ աւելի շատ են Սաճառստան, Թրանսիլվանիա ու Լալիցիա, քան թէ մէկալ գաւառները:

Տէրութեանէն ռոճիկ՝ ունեցող պաշտօնատէրները 34,300 հոգի են. և այսպիսի պաշտօնատէրներ աւելի շատուոր են վերին և ստորին Բւստրիա, Թիրոլի երկիրը, ծովեզերեայ գաւառները, Եւպարտիա ու Սենետիկ:

Եւպարտիայի տէն՝ պատրաստ ոտքի վրայ եղած զօրքը 250,000 է. բայց պէտք եղած ատենը տէրութիւնը շուտ մը կրնայ ինչուան 550,000 հոգի ժողվել՝ ամէն ալ զինուորութե մէջ աղէկ կը թուած: Պատերազմական զէնքերը թէ բազմաթիւ են և թէ ընտիր. ճիշտը զօրքը շատ վարժ, և բոլոր զինուորութիւնը առատ թուշակ ունի: Սովորական ատեններ բոլոր զօրքին համար տէրութեան ըրած տարեկան ծախքն է 40էն ինչուան 42 միլիոն ֆիորին: Իսկ Բւստրիայի՝ Պոհեմիայի ու Լալիցիայի մէջ ամէն մարդ պարտականութիւն չունի զինուոր ըլլալու. մանաւանդ ազնուականները, տէրութեան պաշտօնատէրները, փաստաբանները, օրէնսգիտութե վարժապետները, բժիշկները և այլն: Օ ինուորութեան ժամանակին չափը հիմա տասնըչորս տարի է: Սլ որ ուզէ՝ կրնայ իր տեղը ուրիշ մարդ դնելով ազատիլ զինուորութեան երթալէն. զինուոր գրուելու հասակը տասնըիննէն ինչուան ամբողջ քսանըիններորդ տարին է: Սաճառստանի մէջ զինուորութեան ժամանակը 10 տարի է. Լալիցիայի մասին մէջ 8. և աս կողմերս զինուորութեան հասակ կըսեպուի քսանէն ինչուան ամբողջ քսանըինգը. ասոնց ընտրութիւնը վիճակով կըլլայ, և օրէնսդրոյցները՝ փաստաբաններն ու բժիշկները ազատ չեն զինուորութեանէ: Սիայն երբոր տղայ մը իր ծնողացը մէկ հատիկն է, ազատ է:

Նովու կողմանէ Բւստրիայի տէրութիւնը շատ ապահով ըլլալով մէկ նաւարան՝ մը միայն ունի, որ է Սէ-

1 Գնդապետները կամ հարկւրապետները չեն կրնար կարգուիլ թէ որ չորս հազարէն ինչուան տասնըվեց հազար ֆիորին գրաւ չէն տէրութե գանձը. աս օրէնքին օգուտը ան է որ մեռնելու ըլլան նէ՝ իրենց որբւարիները ապրուստ կուենան: Իսկ թէ որ զօրապետ մը պատերազմին տեղը իյնայ, կամ պատերազմի մէջ առած վէրքէն մեռնի, տէրութիւնը անոր որբւարիին մասնաւոր թուշակ կը կապէ:

նետիկի նաւարանը : Հիմակուան
պատերազմական նաւերն են 3 ֆրէյ-
նա , 2 Դրօնիւն , 3 Կրիտ , 3 Էլէնիւն ,
ու 46 ուրիշ մանր նաւեր . իսկ ծո-

վային զօրքն է 2000 հոգի : Ուրիշ
անգամ կըխօսինք վաճառականու-
թեանը , արհեստներուն , հանքերուն
և ուրիշ յատկութիւններուն վրայ :

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Նապոլէոն , որ է Ղազմաշ Գուլի Խան :

Ղազմաշ Գուլի մեծամեծ բռնակալ
ներուն պատմութենէն գլխաւոր աս
խրատս կառնէ մարդ , թէ չարագոր-
ծին յաջողութիւնը իրաւի ալ մեծ ու

զարմանալի երևնայ , խիստ քիչ ատեն
դիմանալուն ու ետքը չարաչար կեր-
պով վերջանալուն համար՝ զգուելի
ու ատելի կըլլայ : Նք օգուտը միայն